

SISÄLLYSLUETTELO

1 LUKU

YMPÄRISTÖOIKEUDEN LÄHTÖKOHDAT	1
1.1 Ympäristöongelmista sääntelyn tarpeeseen ja käsitteeseen	1
1.2 Tieto ja ympäristösääntelyn taustaelementit.....	5
1.3 Ympäristöoikeuden tiedonintressi	6
1.4 Ympäristöoikeuden ominaispiirteet.....	10
1.5 Ympäristöoikeuden sääntelyn tavoitteet ja tehtävät	13
1.5.1 Tavoitenormeista oikeus-, sosiaali- ja kilpailuvaltion normityyppisiin.....	13
1.5.2 Sääntelyn tehtäviä klassisen oikeusvaltion normityypeissä	15
1.5.3 Sääntelyn tehtäviä sosiaalivaltion normityypeissä	19
1.5.4 Sääntelyn tehtäviä kilpailuvaltion normityypeissä.....	21
1.5.5 Sääntelyn pluralismi ja muita päätelmiä.....	23
1.6 Ympäristösääntelyn juuret ja ympäristöoikeuden kehittyminen ...	24

2 LUKU

YMPÄRISTÖOIKEUDEN SÄÄNTELYTASOT, LÄPÄISEVYYS JA SEKTORIT	31
2.1 Sääntelytasot	31
2.1.1 Yleistä sääntelytasoista	31
2.1.2 Kansainvälinen ympäristöoikeus – valtioiden välinen sääntelytaso.....	33
2.1.3 EU:n ympäristöoikeus – unionin ja jäsenvaltioiden välinen sääntelytaso.....	39
2.1.4 Kansallinen oikeus – valtion sääntelytaso.....	47
2.1.5 Kansallinen oikeus – alueellinen ja paikallinen sääntelytaso.....	51
2.1.6 Yhteisöjen itsesääntely.....	54
2.2 Ympäristöoikeuden läpäisevyys	56
2.3 Ympäristöoikeuden sektorit ja niiden yhteensovittaminen	58

3 LUKU	
YMPÄRISTÖOIKEUDEN AVAINKÄSITTEET	69
3.1 Yleistä	69
3.2 Kiinteistönmuodostamisoikeus	70
3.3 Vesi-, rakennus- ja luonnonvaraoikeus	77
3.4 Kiinteistöjen ja vesialueiden omistusoikeus sekä yleis- ja erityisperusteiset käyttövaltuudet	86
3.5 Ympäristönsuojelu- ja naapurusoikeus	96
3.6 Biodiversiteetti-, ilmasto- ja luonnonsuojeluoikeus	104
3.7 Ympäristöprosessioikeus	112
4 LUKU	
YMPÄRISTÖPERUSOIKEUS JA YMPÄRISTÖOIKEUDEN PERIAATTEET	123
4.1 Yleistä	123
4.2 Ympäristöperusoikeuden sisältö ja merkitys	124
4.3 Ympäristöperusoikeuden suhde muihin perusoikeuksiin lain valmistelussa ja soveltamisessa	126
4.4 Oikeusperiaatteet ja ympäristösääntely	131
4.5 Ympäristönsuojeluperiaatteet	136
4.5.1 Lähtökohdat ja rajaus	136
4.5.2 Periaatteiden sisältö, luonne ja asema	138
4.6 Oikeusturva- ja eräät muut muilta oikeudenaloilta tulevat periaatteet ympäristöoikeudessa	161
5 LUKU	
YMPÄRISTÖOIKEUDEN PROSESSIT – YMPÄRISTÖTIETO JA OSALLISTUMINEN	175
5.1 Lähtökohdat	175
5.2 Ympäristötiedon saatavuus	178
5.3 Ympäristövaikutusten arviointimenettely	182
5.4 Viranomaistoimintaa ohjaavat suunnitteluprosessit	188
5.5 Hallintomenettelyt	192
5.5.1 Yleistä	192
5.5.2 Ympäristölupamenettely	194
5.5.3 Kaavoitusmenettely	198
5.5.4 Lunastuslupamenettely	204
5.6 Toimitusmenettelyt	207
5.6.1 Lunastustoimitus	207

5.6.2	Muut kiinteistötoimitukset	210
5.7	Jälkikäteiset oikeussuojamenettelyt	214
5.7.1	Erityinen vireillepano-oikeus	214
5.7.2	Oikaisuvaatimus ja -kehotus	217
5.7.3	Muutoksenhaku ja hallintolainkäyttö – erityisesti yhteisön valitusoikeus	219
5.7.4	Siviiliprosessi ympäristöoikeudessa – erityisesti ympäristövastuu, oikeudenkäyntikulut ja asianosaisen pääsy oikeuteen	226
5.7.5	Rikosprosessi ympäristöoikeudessa – erityisesti syyksiluettavuudesta sekä asianomistajan oikeusturvasta ja mahdollisuuksista osallistua	232
5.7.6	Eurooppalainen ympäristöoikeus, kantelu komissiolle ja ennakkoratkaisupyyntö EU-tuomioistuimelle	236
5.8	Kokoavia havaintoja	241

6 LUKU

YMPÄRISTÖOIKEUS SÄÄNTELYN VÄLINEENÄ.....

6.1	Säätelystrategiat	245
6.2	Säätelyjärjestelmät	251
6.3	Säätelijä ja säätelyn keinot	253
6.3.1	Ohjauskeinoista säätelykeinoihin.....	253
6.3.2	Säätelykeinojen mallintaminen.....	256
6.3.2.1	Malli 1, informaatioon perustuva, taloudellinen ja oikeudellinen ohjaus	256
6.3.2.2	Malli 2, oikeudelliset ohjausmekanismit	261
6.3.2.3	Malli 3, säätelykeinopyramidi	263
6.3.2.4	Malli 4, ympäristövastuun säätelykeinot.....	265
6.4	Säänneltävät tahot	268
6.5	Säätelyn taktiikat ja tekniikat.....	272
6.6	Säätelyn täytäntöönpano	276
6.7	Säätelyn vaikuttavuus.....	280

7 LUKU

SÄÄNTELYKEINOT JA STANDARDIT.....

7.1	Lähtökohdat	287
7.2	Julkisoikeudelliset säätelykeinot	290
7.2.1	Yleistä	290
7.2.2	Yleiskiellot.....	291
7.2.2.1	Yleiskiellojen sisältö ja suhde erityiskielloihin ...	291

7.2.2.2	Yleiskieltojen arviointi sääntelykeinona	293
7.2.3	Yleiskieltoihin liittyvät vastuut ja velvollisuudet	296
7.2.3.1	Vastuun syntyminen ja puhdistamis-, siivoamis- ja poistamisvelvollisuudet	296
7.3.2.2	Yleiskieltoihin liittyvien velvollisuuksien arviointi sääntelykeinona	299
7.2.4	Toiminnanharjoittajan yleiset velvollisuudet	301
7.2.4.1	Toiminnanharjoittajan käsite ja yleisten velvollisuuksien sisältö	301
7.2.4.2	Toiminnanharjoittajan yleisten velvollisuuksien arviointi sääntelykeinona	305
7.2.5	Ympäristövahinkojen korjaamisvastuu	307
7.2.5.1	Korjaamisvastuun sisältö ja toteuttaminen	307
7.2.5.2	Ympäristövahinkojen korjaamisvastuun arviointi sääntelykeinona	310
7.2.6	Ympäristövaikutusten arviointi	311
7.2.6.1	Ympäristövaikutusten arvioinnin tarkoitus ja tasot	311
7.2.6.2	Ympäristövaikutusten arviointien merkitys sääntelykeinona	314
7.2.7	Kaavoitus	315
7.2.7.1	Kaavat osana alueiden käytön suunnittelu- järjestelmää	315
7.2.7.2	Kaavoituksen arviointi sääntelykeinona	318
7.2.8	Ympäristölliset luvat	320
7.2.8.1	Lupien pääpiirteet	320
7.2.8.2	Ympäristöluvan tarve ja myöntämisedellytykset	321
7.2.8.3	Rakennus- ja poikkeamislupien tarve ja myöntämisedellytykset	326
7.2.8.4	Ympäristöllisten lupien arviointi sääntelykeinona	330
7.2.9	Ilmoitukset	331
7.2.9.1	Ilmoitusten pääpiirteet suhteessa lupaan	331
7.2.9.2	Metsänkäyttöilmoituksen tekeminen ja huomioon ottaminen	332
7.2.9.3	Ilmoitusten arviointi sääntelykeinona	335
7.2.10	Ympäristötuet	337
7.2.10.1	Tukien pääpiirteet	337
7.2.10.2	Metsätalouden ympäristötuen myöntämisedellytykset	338
7.2.10.3	Ympäristötukien arviointi sääntelykeinona	339
7.2.11	Ympäristöverot	340
7.2.11.1	Ympäristöverojen pääpiirteet ja ajoneuvojen verottaminen	340

7.2.11.2	Ympäristöverotuksen arviointi sääntelykeinona..	342
7.2.12	Päästökauppa	343
7.2.12.1	Päästökaupan pääpiirteet markkina- perusteisena sääntelykeinona.....	343
7.2.12.2	Päästökaupan arviointi sääntelykeinona.....	346
7.2.13	Arvokkaiden kohteiden suojelu	348
7.2.13.1	Kohdesuojelun pääpiirteet.....	348
7.2.13.2	Kohdesuojelun arviointi sääntelykeinona	351
7.2.14	Eräät hallinnollisen jälkivalvonnan toteutuskeinot	351
7.2.14.1	Kehotukset, varoitukset, hallintopakko ja seuraamukset.....	351
7.2.14.2	Jälkivalvonnan keinojen arviointi sääntelykeino- ryhmänä	355
7.3	Yksityisoikeudelliset sääntelykeinot.....	356
7.3.1	Ympäristövahingonkorvaus.....	356
7.3.1.1	Ympäristövahingonkorvauksen pääpiirteet.....	356
7.3.1.2	Ympäristövahingonkorvauksen arviointi sääntelykeinona.....	361
7.3.2	Ympäristösopimukset	363
7.3.2.1	Sopiminen, environmental due diligence ja siviilioikeudelliset sanktiot.....	363
7.3.2.2	Ympäristösopimusten arviointi sääntelykeinona	365
7.4	Rikosoikeudelliset sääntelykeinot	366
7.4.1	Rikokset ja rangaistavuus.....	366
7.4.2	Rangaistuksista seuraamuksiin.....	367
7.4.2.1	Ympäristörikosten seuraamukset pääpiirteittäin	367
7.4.2.2	Ympäristörikosten rangaistusten ja seuraamusten arviointi sääntelykeinona	368
7.5	Yhteisöjen itsesääntely.....	369
7.5.1	Ympäristöauditointi ja sertifiointi.....	369
7.5.1.1	Ympäristöjärjestelmien pääpiirteet ja yhteys sertifikaatteihin	369
7.5.1.2	Ympäristöauditointi ja siihen liittyvä sertifiointi itsesääntelykeinona	372
7.5.2	Sosiaalinen toimilupa	373
7.5.2.1	Toiminnan hyväksyttävyyden ansaitseminen eli sosiaalinen toimilupa pääpiirteittäin	373
7.5.2.2	Sosiaalinen toimilupa itsesääntelykeinona	375
7.6	Standardit.....	378
7.6.1	Standardien monimuotoisuus	378
7.6.2	Ympäristönsuojelustandardit.....	382
7.7	Kokoavia havaintoja	387

8 LUKU	
YMPÄRISTÖOIKEUDELLINEN RATKAISU	393
8.1 Johdanto	393
8.1.1 Tilannesidonnaisuus ja intressien yhteensovittaminen	393
8.1.2 Laki, oikeus ja järjestelmät ympäristöoikeuden kontekstissa	394
8.1.3 Lakikieli, merkitys ja logiikka	399
8.1.3.1 Kielestä loogiseen päättelyyn	399
8.1.3.2 Syllogistinen logiikka	400
8.1.3.3 Lause- ja predikaattilogiikka	401
8.1.3.4 Deonttinen ja dialoginen logiikka	402
8.1.4 Moraali- ja ympäristöfilosofia	403
8.2 Ympäristöoikeuden oikeuslähdeoppi	406
8.2.1 Oikeuskäytännöstä tunnistettavat ratkaisun elementit	406
8.2.2 Oikeuslähteet ja ristiriitojen ratkaisu	414
8.2.2.1 Vahvasti velvoittavat oikeuslähteet	414
8.2.2.2 Heikosti velvoittavat oikeuslähteet	417
8.2.2.3 Sallitut oikeuslähteet	418
8.2.3 Siirtymä oikeuslähteistä ratkaisun teoriaan	419
8.3 Oikeudellisen tulkinnan ja argumentaation muodot ja opit	421
8.3.1 Joustavien normien sanamuodosta lähtevä tulkinta	421
8.3.2 EU-oikeuden, erityisesti ympäristödirektiivin suora- ja tulkintavaikutus	423
8.3.3 Tavoitteellinen ja systeeminen tulkinta	425
8.3.4 Faktujen tunnistaminen ja muotoaminen	435
8.4 Ratkaisun hyväksyttävyyden ja perustelevuuden	439
8.4.1 Ratkaisun hyväksyttävyyden	439
8.4.2 Ratkaisun perustelevuuden	441
9 LUKU	
LOPUKSI	447
LÄHDELUETTELO	451
Kirjallisuus	451
Lainsäädäntö	465
Virallisaineisto	470
Oikeustapaushakemisto	475
ASIAHAKEMISTO	481